

**DE
ROTS
KRUI
PER**

Nell Zink

**DE
ROTS
KRUI
PER**

Vertaald uit het Engels
door Gerda Baardman

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 3220 3

© 2014 Nell Zink

© 2015 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*,

Amsterdam en Gerda Baardman

Oorspronkelijke titel *The Wallcreeper*

Oorspronkelijke uitgever Dorothy, a publishing project

Omslagontwerp Bas van Vuurde

Omslagillustratie © Dennis Lorenz

Foto auteur © Fred Filkorn

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Ik dood waar ik wil want alles is van mij.

- Ted Hughes

Ik keek net op de kaart toen Stephen ineens uitweek, tegen de rotswand aan reed en de miskraam in gang zette. Wat me meteen opviel was dat mijn voorhoofd kleverig aanvoelde. Misschien ben ik een paar seconden bewusteloos geweest. Dat weet ik niet. Na een poosje zag ik dat Stephen bij de voorkant van de auto stond te rommelen. 'Jezus, wat was dat?' mompelde hij.

Hij boog zich door het raampje naar me toe en zei: 'Hé, je bloedt. Wacht even.' Hij ging achter de auto staan, keek naar links en naar rechts, stak over en haalde de vogel uit de greep aan de overkant.

Ik deed het portier open, stak mijn voeten naar buiten, gaf over en ging liggen, niet in de kots maar wel vlak ernaast. Ik zag de toppen van sparren die in het ravijn wortelden.

'Mag ik deze broodzak gebruiken?' vroeg Stephen. 'Tiff? Tiff?' Hij knielde naast me neer. 'Stom van me. Ik had je niet met mijn blote handen moeten aanraken nadat ik aan die vogel had gezeten. Hoor je wat ik zeg? Tiff?'

Hij hielp me de achterbank op en ik ging op het brood lig-

gen. Hij zei dat een hoofdwond altijd zo hard bloedt. Ik zei dat hij kalm had moeten blijven. Ik kon even niets meer zien en begon te hyperventileren. We reden de weg weer op. Voor in de auto sprak de rotskruiper: 'Fiet.'

'Doe die zak open,' riep ik.

'Fiet!' zei hij nog eens.

Stephen stopte en keek even naar de vogel. 'Ik dacht dat hij dood was,' zei hij. 'Ik wilde hem gewoon van de weg af halen. Hem op laten zetten of zo. Je zou zijn vleugels moeten zien. Echt heel bijzonder. Het zijn zulke bijzondere vogeltjes. Ze komen veel voor, maar alleen op plaatsen waar je nooit komt. Ik had hem al gedetermineerd voor ik hem aanreed. *Tichodroma muraria*! Onmiskkenbaar, zoals iedereen had voorspeld. Dus dit is echt geweldig. Een dooie telt niet, wat mij betreft. Je moet hem echt zien, Tiff. Ik ratel zo door omdat je misschien een hersenschudding hebt en dan mag je niet in slaap vallen.'

'Zet de radio dan aan.'

De rotskruiper protesteerde. 'Fiet.'

Het kokhalzen hield me wakker en Stephen reed voorzichtig maar snel terug naar Interlaken.

Toen ik wakker werd – daarmee bedoel ik de eerste keer dat ik weer koffie mocht hebben – hield Stephen mijn hand rond de koffiemok stil en zei: 'Ik heb een verrassing voor je. Maar die is in de keuken.'

'Ik denk niet dat ik kan opstaan.'

'Hij kan niet hierheen komen, hoor.'

'Dan moet het maar even wachten.' Ik slurpte en zijn gezicht betrok. Ik dronk iets rustiger.

'Fiet,' zei de rotskruiper.

‘Dat meen je niet!’ Ik begon te lachen. Maar mijn – hoe zal ik het noemen? Mijn onderste regionen spelen maar een bescheiden rol in de volgende scènes. Ze leken met te strak aangespannen schokbrekers aan mijn onderbuik vast te zitten. Ik rolde op mijn zij en hoestte. Ik voelde dat ik niet zwanger meer was. Ik balde mijn handen tot klauwen en huilde als een stuk wrakhout in een wilde branding. Stephen legde zijn handen over mijn oren. Veel later zei hij dat hij dacht dat ik wel zou ophouden als ik mezelf niet meer hoorde. Hij zei dat hij aan de feedback in een versterker moest denken.

Door onze eerste ontmoeting voorkwamen we een misdrijf. Hij zag me voor de geopende kluis staan. Ik stond met mijn heupen naar voren gestoken en mijn armen vol dossiers en wreef met mijn ene in ballerina gestoken voetje over de wreef van het andere, ik had een knielange geruite rok en een ruimzittende witte blouse aan en ik dacht: als ik snel ben, kan ik de dossiers over dat spul pakken waarmee ze euthanasie toepassen op psychotici en in tien seconden de trap af zijn. Ik was typiste bij een farmaceutisch bedrijf in Philadelphia. De kluis was de plek waar de lijken werden opgeborgen en er was niemand in de buurt. Behalve Stephen, die naar me toe kwam en vroeg hoe ik heette.

‘Tiffany,’ zei hij. ‘Dat betekent goddelijke openbaring. *Theofanie.*’

‘Het betekent lampenkap,’ zei ik. ‘Een oplossing voor het probleem van het licht onder de korenmaat. Zo worden het licht en de korenmaat samen één.’

Hij deinsde niet terug. Het was zo’n moment waarop je denkt: wij gaan absoluut neuken. Maar dat kon nog wel even

duren, want Stephen zag er al net zo keurig uit als ik.

Hij was aan het solliciteren naar een baan in de *research & development* in Bern.

Hij had besloten dat ik een moeilijke verovering zou worden, een uitdaging. Hij maakte me het hof met alles waarover ik weleens iets positiefs had gezegd: marshmallowkoekjes van Little Debbie, Oost-Indische kersplantjes, de zoete wijnen die het verhemelte van ons gezamenlijke idool Richard Nixon behaagden (grapje), Alban Berg (een grapje dat hij niet snapte). Hij was niet van plan om in zijn eentje naar Bern te gaan.

Mijn ouders waren het er unaniem mee eens. 'Dat is een blijvertje,' zeiden ze. Het scheelde weinig of ze duwden me bij hem in bed. De eerste keer dat we seks hadden was dus bij hen op de slaapbank. Hij was mooi. Het was hypnotiserend. Ik was verkocht.

Hij waarschuwde me dat zijn ouders artistiekerig waren. Zijn vader installeerde me op het terras achter hun huis en adviseerde me met Stephen af te spreken dat we op zijn vijftigste verjaardag samen zelfmoord zouden plegen. 'Als ik dat tenminste haal,' zei ik, en dat was het juiste antwoord. Zijn moeder was dat weekend niet thuis. We trouwden op het bureau van de burgerlijke stand. Er zaten drie weken tussen de kluis en de ambtenaar. We deden alles zonder er veel woorden aan vuil te maken. We hadden een deal.

Mijn zwangerschap was niet de bedoeling geweest. Het was gewoon iets wat nu eenmaal kan gebeuren als een pasgetrouwd stel dronken wordt. Het leek zoiets waar ik wel aan

zou wennen. De miskraam greep me meer aan dan ik voor mogelijk had gehouden. Oorzaak en gevolg stonden helemaal los van elkaar. Het gevolg ging me totaal boven, naast en achter mijn pet. Het was een lichamelijk verdriet. Ik kon het onmogelijk onder woorden brengen. Dat probeerde ik dus ook maar niet. Stephen zat op de rand van het bed met mijn hand in de zijne naar me te kijken, ging dan liggen en trok de dekens over zich heen. Ik was niet somber. Ik had niet eens medelijden met mezelf. Ik vertelde mezelf niet wat er gebeurd was. Als ik mezelf een verhaal vertel, word ik al heel snel heel sentimenteel. Dat deed ik dus niet. Ik bewoog me langzaam, keek eerst goed voordat ik iets aanraakte om er zeker van te zijn dat het niet eng was. Ik dacht nauwelijks iets. Ik wilde zacht en meelevend worden toegesproken, zelfs door mezelf. Ik wilde mezelf in de andere kamer horen fluisteren en weten dat ik aan me dacht.

We hadden nog geen vrienden in Bern, maar zijn collega Omar kwam naar de rotskruiper kijken. Omar werkte op de afdeling Diergeneeskunde, dus hij wist wel het een en ander van vogels. En hij was farmacoloog, dus hij kon een geheim bewaren. Hij zei tegen Stephen dat de rotskruiper nooit meer zou kunnen vliegen en dat het niet erg slim was geweest om hem uit zijn leefomgeving weg te halen.

De volgende dag stond ik op en ging ik naar de keuken. De rotskruiper vloog naar het raam, botste ertegenaan en bleef stil liggen. Toen kwam hij net als eerst overeind en zei: 'Fiet.' Hij wipte overeind als een kleine karateka na een val. Hij schikte zijn vleugels en likte aan een vlaszaadje op de grond.

‘Ik maak me zorgen,’ zei ik aan de telefoon tegen Stephen. ‘Hij krijgt geen greep op de muur. Hij moet gaatjesboard hebben. Dan kunnen we hem voeren. Dan kunnen we insecten in die gaatjes duwen. Ik vind het geen fijn idee dat je hem ontbijtspek geeft of wat het ook is wat op het prikbord zit. Wat is het? Straks trekt hij de punaises eruit en dan bezeert hij zich. We moeten hem insecten geven en hem voorbereiden op het terugzetten in de natuur.’

‘Als we hem vrijlaten, zien we hem nooit meer terug,’ zei Stephen. ‘Ga de stad maar in, koop gordijnen. Witte. Dan vliegt hij niet meer tegen het raam. Als hij gaat rondvliegen ziet iedereen hem.’ Hij had gelijk. De rotskruiper vloog als een gigantische vlinder of een minuscule paradijsvogel, of een nylon strikje aan een vliegertouw.

‘Geef hem maar roerei,’ voegde hij eraan toe. ‘Wat er in ei zit, zit ook in een vogel. Doe maar rustig aan tot ik thuiskom.’

Toen Stephen de gordijnen had gezien en het gaatjesboard tegen de muur had vastgeschroefd wilde hij het staand doen, in de keuken. Het was inmiddels drie weken geleden.

We begonnen te zoenen, maar mijn hoe-heet-het was nog niet geheeld. Het voelde heet en droog aan. (Ik bedoel mijn brein.) Ik stond daar maar wat, triest en passief, terwijl hij neerknielde en me begon te likken, mijn poepgaatje ritmisch met een vinger bewerkte en mijn dij streekte. Ik was verdrietig. Zijn onbeholpen handen deden me denken aan de vlammen van de brandstapel die tegen Jeanne d’Arc opklommen. Toch wist ik wel dat ik me beter zou voelen als we weer seks hadden. Maar dat was voordat hij mijn kont eerst met de rest van zijn hand en toen met zijn penis penetreerde en de meta-

forische autodafe veranderde in een ondoordringbare, gedetailleerde beschrijving van het uitpoepen van een drol.

Ik had er al mijn hele leven over gefantaseerd dat ik seksueel op elke voor mij op dat moment voorstelbare manier werd gebruikt. Dat was behoorlijk naïef, zei ik tegen mezelf. In het echt had het meer weg van op de po zitten, maar dan op het aanrecht. Ik wist absoluut zeker dat ‘pijn’ een nog slapper eufemisme is dan ‘schennis’. Moet je Stephen nou zien! Hij denkt dat hij aan het neuken is! Moet je zijn hand ruiken! En daarmee zit hij aan mijn haar! Tiff, meid, dacht ik, we gaan een krultang ombouwen en dit uit je brein wegbranden. Maar ik zei niets. Ik deed wat ze in die puberale feministische gedichten doen waar sprake is van *date rape* als hij niet volgens de voorschriften van Antioch College expliciet toestemming vraagt terwijl jij vergeefs op de extase wacht. Ik probeerde nog te dissociëren en door zelfsuggestie uit mijn lichaam te treden toen Stephen klaarkwam, brullend als een dinosaurus.

Ik hapte naar lucht, zag met angst en beven het moment tegemoet waarop hij zich zou terugtrekken en dacht: meisjes kunnen ook niks.

Na een douche met fantasieën over farmaceutisch zoutzuur maar niets anders om me mee te wassen dan zachte pH-neutrale douchegel was ik voldoende hersteld... van alles! Ik was niet verliefd meer! Het gevoel voor mijn levensgeluk van Stephen afhankelijk te zijn, was verdampt. Bovendien had ik mijn angst voor intimiteit overwonnen. Alle intimiteit was weg. Het kon me niets meer schelen of Stephen me begreep of niet. Ik wist het zeker. Dat had ik net bewezen.

Daar kwam bij dat ik bijna heimwee kreeg naar de maat-

schappelijk geaccepteerde gruwelen die in bredere zin verband hielden met de voortplanting. (Zoals ik weldra zou ontdekken, zijn voortplantingsdriften een alibi voor zowat alles.) Ik dacht terug aan dingen die ik in het ziekenhuis had gezien en die geen eufemisme toelieten – meedogenloos natuurlijke gebeurtenissen die de taal tarten omdat niemand, nergens, absoluut niemand ter wereld, ooit zou beweren dat ze plezierig waren. Niet terug te draaien ogenblikken die zich verzetten tegen elke verbale omschrijving.

Ik ging naar bed, leunde in de kussens en dacht erover na. Stephen kwam uit de douche en bleef naakt in de deuropening staan. Hij straalde als een god in een gloed van verlegen vreugde. ‘Stout hè?’ zei hij.

‘Superstout,’ zei ik. Hij knielde schrijlings op mijn borst en neukte me uiteindelijk in mijn mond. Hij was ongeremd, dat wil zeggen: hij hield met niets of niemand rekening. Ik voelde me net keizerin Theodora. Waar haal ik nog meer openingen vandaan? dacht ik. Bedoelde ze dát in de Geheime Geschiedenis – niet dat drie niet genoeg is, maar dat de drie bestaande niet genoeg zijn om een huwelijk in stand te houden?

Omar en zijn vrouw vroegen ons te eten. Zij had ongewoon verrukkelijk gekookt en we zaten op ongewoon lekkere stoelen. Ze informeerde naar de rotskruiper.

‘Hij is prachtig,’ zei Stephen. ‘Ik bedoel: niet opzichtig zoals een eend of elegant zoals een kluut...’

‘Een eend, opzichtig?’ wierp Omar tegen. Hij kwam uit Azië.

‘Er zitten hier anders heel wat opzichtige eenden, hoor,’ zei ik tot Stephens verdediging. ‘Relatief althans.’

‘Oké, maar wat ik bedoel is die essentiële dualiteit. Hij is klein en grijs en je zou hem zó over het hoofd zien, en dan ineens die vleugels. Wow. Die moet je gezien hebben.’ Hij spreidde zijn handen uit als de vanghandschoen van een verrevelder en bewoog ze op en neer ter illustratie van zijn onvermogen de rotskruiper te bevatten. Het gebaar deed aan een wanhopig gebed denken, maar hij sloeg zijn ogen niet ten hemel, alsof hij wilde zeggen: nergens hoef ik hulp te verwachten, zelfs van mezelf niet.

Het was een effectief gebaar. Omars vrouw leunde achterover en knikte. Zij geloofde in de rotskruiper.

Op een dag kwam Stephen woedend thuis: Omar had hem verteld welke dierentuinen rotskruipers wilde hebben. Omar was van mening dat we wel amnestie zouden krijgen als we Rudolf vrijwillig weggaven. Hij benadrukte nog maar eens dat in Azië zelfs de eekhoorns opzichtig en bont zijn en dat niemand zich aan een wild dier zou moeten hechten omdat het zo mooi is. Omars taak bestond onder meer uit het geven van verschillende soorten voer aan gekooide beagles om te zien welke het langst in leven bleven. Het record in dit laboratorium was veertien jaar.

Stephen was anders nooit kwaad op zijn collega's. Hij stond op uitstekende voet met zijn superieuren en zijn ondergeschikten. Iedereen vond hem aardig. Ze waren tevreden over zijn werk met de nieuwe stent. Ze bewonderden zijn knappe vrouw met haar orthodox-joods ogende kleren, maar ach, het is niet haar schuld dat Amerikanen zo truttig zijn. Ze keken bedenkelijk toen er al zo snel na de bekendmaking een eind

kwam aan haar zwangerschap. Maar er was één ding waar hij nooit over vertelde: vogels. Het bedrijf had belastingontdukkingsadviseurs in dienst, en semilegale handelaars in zelfzorggeneesmiddelen en joviale executives met een goed netwerk die boetes van miljoenen dollars voor het in gevaar brengen van mensenlevens luchtig weglachten, pr-medewerkers die Nelson Mandela dreigbrieven schreven omdat hij geneesmiddelen breed beschikbaar wilde maken. Ze kenden wel 27 manieren om de zaken mooier voor te stellen dan ze waren en daar had ik allemaal brieven voor getikt. Maar zelfs de dierenarts van de afdeling Regelgeving die zijn leven wijdde aan het opleuken van een kinderboek over operazingende katten was niet zo gesloten als Stephen. Op zijn werk wist niemand dat Stephen in zijn vrije tijd vogelaar was, zelfs de vrouw van Omar niet. Zelf hoorde ik het pas toen hij me mijn huwelijksgeschenk in de hand drukte: een kijker van tweeduizend dollar.

Wat deden we trouwens die dag in Interlaken? Stephen met zijn vissershoedje, zijn kijker, zijn camera met toebehoren, de *spotting scope* met statief op zijn rug, en ik met mijn vissershoedje, mijn kijker en de tas met eten en drinken, als dieven rondsluipend en het hele landschap afspiedend. Met onze puffende vw-diesel reden we hoger dan je eigenlijk mag komen, door hekken en over veeroosters naar een particuliere alp, want vogels houden wel van auto's, maar bepaald niet van mensen. Dan weer naar beneden na een paapje, een klauwier, twee haviken en een alpenkraai te hebben gespot, geen indrukwekkende lijst, totdat we de minst belangrijke soort aanreden.

In december werd het ineens koud en Stephen kwam helemaal opgewonden thuis. ‘Een exodus,’ zei hij. ‘We moeten naar het noorden.’ Allerlei vogels uit verre landen die in Denemarken overwinterden hadden besloten dat het zelfs in Nederland te koud werd en trokken in groepjes naar het zuiden en arriveerden in wervelende zwermen in de buurt van Zürich nadat ze de Alpen in het oog hadden gekregen.

‘Ga jij maar,’ zei ik. ‘Ik zit een boek te lezen waar iemand in de *Times* laaiend enthousiast over was, *De man die van kinderen hield*.’

‘Ach lieverd,’ zei hij. Hij kwam naast me zitten en sloeg een arm om mijn schouder. ‘Liefje toch.’

‘Nee, nee!’ riep ik. ‘Het is niet wat je denkt. Hij heeft zeven kinderen en hij háát ze. Hij wil de wereld redden door eugene-se en euthanasie. Ik kan wel mee. Maar weet je zeker dat het een goed idee is dat ik het hele weekend over bevroren moederkluiten ga strompelen om jou te helpen je statief recht te zetten?’

‘We kunnen het ook opnieuw proberen,’ zei hij. ‘Verwenweekendje seks.’

‘Ik ben nog helemaal rauw vanbinnen,’ zei ik. ‘Ga jij maar.’

‘Fiet,’ merkte de rotskruiper op. ‘Fiet!’

‘Moet hij al eten?’ vroeg ik.

‘Het wordt alleen nog maar erger,’ zei Stephen. ‘Weet je wat er straks met zijn geslachtsklieren gebeurt?’

‘Nee.’

‘Als zijn kin zwart wordt, zwellen zijn ballen van speldknopjes tot enorme, loodzware koffiebonen.’

‘Zó,’ zei ik.

Hij kustte me. ‘En dan bonkt zijn hartje van liefde voor ie-

mand die hij nog nooit heeft gezien. Ik hou ook van jou, weet je.' Hij drukte me heel dicht tegen zich aan. 'Ik hou zoveel van je, Tiffany.' De rotskruiper protesteerde. 'Rustig, Rudolf,' zei Stephen.

Hij had onze vogel naar Rudolf Hess vernoemd omdat hij de kleuren van de nazivlag had, met zwart op de kin als de ss in het voorjaar. Om een zekere tolerantie voor zijn grap te suggereren, althans voor de vorm want met de inhoud was ik het niet eens, opperde ik dat we hem naar een anarchocommunist moesten vernoemen en de eerste naam die me te binnen schoot was Buenaventura Durruti. Maar Rudolf bleef hangen, dus werd het Rudolf Durruti.

Soms zat ik na te denken over dingen die Stephen tijdens de stormachtige periode voor ons huwelijk had gezegd en probeerde ze in te passen in een context die me maar langzaam duidelijk werd. Dat viel niet mee. Hij had weinig over zichzelf verteld en concentreerde zich helemaal op mijn grillen om me bijvoorbeeld te kunnen verrassen met kaartjes voor *Lulu* van Alban Berg.

Vogels waren Stephens intieme sfeer. Daar hoefde hij niet cool of geestig of zelfs maar enthousiast over te doen. 'Vreten en voortplanten,' zo omschreef hij hun manier van leven. Hij zette ze neer als gulzige seksmaniakken (mensen dus), niet als de vederlichte seizoensorgiasten die ze in werkelijkheid zijn – belachelijk tragische dieren die altijd in paniek wegluchten zodra het ook maar een beetje slecht weer wordt, maanden achtereen hun longen uit hun lijf gillen om een territorium ter grootte van een handbalveldje te verdedigen, kort en snel paren en dan legsel na legsel voor de roofdieren

krijgen, in hun onbeholpenheid verdwalen en doodvriezen of verdrinken, verhongeren of op een bevroren meer door jagers worden omsingeld omdat ze te moe zijn om zich nog te verroeren.

Voor Stephen waren het toonbeelden van onverzadigbare oerdriften. Ik zag ze anders. Ik stelde me twee eenden voor, trouwe gezellen. Als ze door de jagers in het nauw werden gedreven, draaiden ze zich dan om teneinde hun belagers hand in hand het hoofd te bieden? Welnee. Ze vlogen als een zwerm vliegen alle kanten op. De eend die werd geraakt, keek met zijn laatste krachten omhoog om oogcontact te maken met zijn levensgezellin, die haar kop schudde alsof ze wilde zeggen: 'Stil. Je gaat dood, maar daarom hoeft je mij nog niet te verraden.' Liefde die alles overwint.

Toen mijn ouders en mijn zus ons met Kerstmis kwamen opzoeken, kwam ik eindelijk voor het eerst naar buiten om de oude binnenstad te zien. Ik ging met mijn ouders naar een ambachtenmarkt zodat Stephen met mijn zus naar bed kon. Ze werkte als bikinibarista in een espressobar in Seattle en hield van feesten. Maar hij ging niet met haar naar bed. Ze raakte geïrriteerd. Ze kwam onze slaapkamer in met alleen haar onderbroek aan om te vragen of ze mijn badjas mocht lenen. Stephen keek misschien net een kwart seconde op.

Bern was prachtig. Zuilengalerijen als in Bologna en boutiques als in New York. Aan drie kanten werd de binnenstad omzoomd door een wilde rivier in een kloof. Die omsloot het centrum als een baarmoederwand. Aan de overkant van de brug sjokten beren over de oever heen en weer. Maar het was

te klein om je in te bewegen. Je kon alleen pas op de plaats maken. Vanaf de kerktoren kon je alles overzien. Elke millimeter. Ik nam mijn zus mee naar cafés. Ze zei dat ze zó met Steve zou trouwen, maar in Bern streelde ze alles en iedereen met haar ogen. Alles in Bern voelde vanbuiten verrukkelijk aan en beloofde een rijke binnenkant. Niets was louter façade. Het was er ook door en door schoon, tot op de kern, zoals de aarde in 'This Compost' van Walt Whitman. Ik zei tegen Stephen dat ik daar wilde wonen. Hij beweerde dat je in de oude binnenstad geen wasmachine kon hebben omdat de leidingen uit de middeleeuwen dateerden.

Onze flat lag een kwartier van het centrum. Onze halte van de trolleybus lag naast een benzinstation waar Elvis de Montenegrijn achter de toonbank bier en snoepgoed verkocht. Zijn dienst was net afgelopen als Stephen naar zijn werk ging. Ik kocht elke dag de *International Herald Tribune*.

Elvis was er al snel achter dat ik Engels sprak. Kort daarna wist hij ook welke broodjes ik lekker vond en hoe ik mijn koffie wilde. Hij kon charmant glimlachen en in zoveel woorden om seks vragen. De eerste keer dat ik Elvis thuis uitnodigde, bedacht ik dat zelfs de geilste seks met Stephen zich alleen in mijn hoofd had afgespeeld. Ik had mezelf gehypnotiseerd omdat Stephen een baan had waar we samen van konden leven en omdat mijn secretaressebaantje me verveelde. Ik zag dat ik het grondbeginsel van de kleine bourgeoisie in de moderniteit had gevolgd en van de nood een deugd had gemaakt door mezelf wijs te maken dat mijn man een goede minnaar was. Elvis verruimde mijn bewustzijn. Maar ze noemen het niet voor niets een nood, dus ik besloot dat Stephens stabi-